

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Міжрегіональне співробітництво  
у системі нової регіональної  
політики України**

*Аналітична доповідь*

**Київ – 2011**

**УДК 332.14+339.92(477)**  
**М 58**

*За повного або часткового відтворення матеріалів даної публікації  
посилаання на видання обов'язкове*

**Автори:**

**Біла С. О.**, д. держ. упр., проф. (керівник авторського колективу);

**Бабець І. Г.**, к. е. н.;

**Валюшко І. В.**;

**Жаліло Я. А.**, к. е. н., с. н. с., заслужений економіст України;

**Жук В. І.**;

**Кушнір М. О.**, к. держ. упр.;

**Луначій В. С.**, к. с. н.;

**Собкевич О. В.**, к. е. н.;

**Шевченко А. В.**;

**Шевченко О. В.**, к. е. н.

*За редакцією к. е. н., с. н. с.,*

*заслуженого економіста України Я. А. Жаліла*

Електронна версія: <http://www.niss.gov.ua>

**Міжрегіональне співробітництво у системі нової регіональної  
М 58** політики України / С. О. Біла, І. Г. Бабець, І. В. Валюшко, Я. А. Жаліло [та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 32 с.

ISBN 978-966-554-139-4

У дослідженні висвітлено інноваційні підходи до формування нової регіональної політики, модернізації системи управління регіональним розвитком. Визначено переваги міжрегіонального співробітництва, його потенціал з огляду на стимулювання розвитку внутрішнього ринку, посилення економічної та соціальної єдності країни, активізації міжнародного міжрегіонального співробітництва (в т. ч. у формах транскордонної, транснаціональної кооперації).

Особливу увагу приділено формуванню кластерів (регіональних і міжрегіональних), що стимулюють розвиток високотехнологічного, наукоємного виробництва, підвищують конкурентоспроможність економіки регіонів. Досліджено інноваційний потенціал новоствореного Державного фонду регіонального розвитку та пріоритетні сфери діяльності агенцій регіонального розвитку.

Для всіх, хто цікавиться проблемами регіонального розвитку України.

**ISBN 978-966-554-139-4**

© Національний інститут  
стратегічних досліджень, 2011

## **ВСТУП**

Сучасні виклики, що постають перед Україною, зумовлюють необхідність *пошуку інноваційних підходів до формування нової регіональної політики, модернізації системи управління регіональним розвитком*. Ефективність реалізації державної регіональної політики у сучасній Україні залежить від використання потенціалу інноваційних механізмів та інструментів, що стимулюють громадську й економічну активність, розвивають і підтримують підприємницьку ініціативу на місцевому рівні для вирішення нагальних соціально-економічних проблем.

Серед інновацій, що сприяють активізації регіонального розвитку, на перше місце виходить використання потенціалу та *переваг міжрегіонального співробітництва*, яке сприяє розвитку внутрішнього ринку, посилює економічну та соціальну єдність країни. Інноваційний складник міжрегіонального співробітництва зорієнтований на синергетичний ефект: досягнення стабільного збалансованого соціально-економічного розвитку на загальнонаціональному рівні завдяки підвищенню конкурентоспроможності регіонів. За рахунок реалізації спільних (міжрегіональних) проектів у сферах виробництва, послуг, інфраструктурного забезпечення поліпшується соціально-економічна ситуація в регіонах, зокрема посилюється економічна взаємодія проблемних (старопромислових, сільських, віддалених) територій із регіонами-лідерами; вирівнюються диспропорції регіонального розвитку; створюються можливості для оволодіння новими, раніше недовикористаними ресурсами розвитку.

В умовах глобалізації неухильно зростає роль міжнародного міжрегіонального співробітництва у формах транскордонної, транснаціональної та міжрегіональної кооперації з країнами-сусідами, що формує перед регіонами України нові виклики щодо застосування на практиці інноваційних механізмів та інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку територій, які позитивно зарекомендували себе у світовій (зокрема європейській) практиці, ставить актуальні вимоги щодо інтенсивного освоєння нових підходів і прийомів ведення господарства.

У доповіді запропоновано систему новітніх підходів до організації міжрегіонального співробітництва в контексті реалізації стратегічних завдань оновлення регіональної політики України. Доповідь є складником докладнішого дослідження «Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні», підготовленого в Національному інституті стратегічних досліджень у 2011 році.

## **1. РОЛЬ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В АКТИВІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Кризовий період 2008-2009 рр. посилив процеси локалізації регіонального розвитку. На основі звуження ефективного попиту та ресурсних потоків відбулося посилення автаркічності регіональних економічних комплексів. Як наслідок – зросла диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів України, посилилися тенденції економічної дезінтеграції цілісного економічного простору країни, що провокує послаблення консолідованості і в інших сферах суспільного життя. Така ситуація зумовлює необхідність зміни підходів до розроблення та запровадження державної регіональної політики, актуалізує стратегічне завдання консолідації процесів розвитку регіонів у межах країни. Необхідність консолідації зусиль, концентрації наявного на місцевому рівні ресурсного потенціалу (основи ендogenous економічного зростання) набуває особливого значення перед настанням загрози «другої хвилі» світової фінансової кризи.

Зворотним боком слабкої економічної консолідації регіонів України є високий рівень орієнтованості українських підприємств на зовнішні ринки збуту та придбання товарів, замовлення послуг, робіт у закордонних підприємств. Це не лише зумовлює погіршення стану зовнішньоторговельного балансу, а й, що набагато суттєвіше, призводить до неповного використання наявного внутрішнього потенціалу розвитку в регіонах, уповільнює можливості пом'якшення соціальних проблем (зокрема створення нових робочих місць, забезпечення стабільної зайнятості й доходів населення), знижує податкоспроможність підприємств тощо.

Уніфікованість правового поля, єдині ціни й тарифи, вільні потоки товарів і капіталу у межах країни є чинниками, сприятливими для поширення горизонтальної інтеграції відтворювальних процесів на підґрунті міжрегіонального співробітництва. Економічні зв'язки в міжрегіональному співробітництві охоплюють широке коло напрямів економічної діяльності: торговельно-посередницьку, виробничо-інвестиційну, валютно-фінансову, науково-технічну, міграційну сфери, **формуючи механізм забезпечення консолідації внутрішнього економічного простору країни**, що працює самостійно. Міжрегіональне співробітництво у межах країни спроможне суттєво розширити сумарну ефективну місткість внутрішнього ринку,

не лише сприяє реалізації матеріальних інтересів регіонів, а й слугує способом активізації суспільних, гуманітарних, соціальних і культурних зв'язків громад.

Міжрегіональне співробітництво є інструментом вирішення внутрішніх проблем територій не на підґрунті *конкуренції* за залучення централізованих фінансових ресурсів (отримання бюджетних дотацій і субвенцій чи регіональних податкових преференцій), **а на основі ефективнішого використання ресурсів розвитку регіону**. Це призведе до зменшення навантаження на державний бюджет щодо вирішення цих питань.

Міжрегіональне співробітництво є одним із механізмів активізації інноваційних процесів і залучення інвестицій для реалізації високоєфективних інноваційних проектів, здатне формувати нові центри економічного розвитку, довкола яких створюватимуться ареали економічного зростання завдяки можливостям консолідації ресурсів зацікавлених регіонів при реалізації проектів, що становлять спільний інтерес.

Міжрегіональне співробітництво в Україні поступово набирає ваги. У Посланні Президента України до Верховної Ради України 2011 року наголошувалося на необхідності поєднання пріоритетів економічних реформ і модернізації країни із завданнями розвитку регіонів у межах нової регіональної політики, що передбачалося досягти у спосіб побудови сучасної моделі міжрегіонального співробітництва; сприяння розвитку внутрішньої інтеграції та консолідації країни завдяки активізації міжрегіональної кооперації та співпраці; забезпечення соціально-економічного зростання на основі тісної міжрегіональної взаємодії, економічного, торговельного, фінансово-інвестиційного, науково-технічного, інформаційного та культурного співробітництва регіонів і формування в Україні нових інтегрованих економічних макрорегіонів<sup>1</sup>.

Завдання налагодження ефективного міжрегіонального співробітництва перейшло на рівень формування механізмів державного управління після ухвалення рішення Ради регіонів від 7.02.2011 р. щодо Реформи регіонального розвитку в 2011 році<sup>2</sup>. Цим рішенням, поряд з іншим, передбачалося таке.

---

<sup>1</sup>Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2011. – С. 112.

<sup>2</sup>Рішення Ради регіонів щодо Реформи регіонального розвитку в 2011 році від 7.02.2011 р. (п. 7.1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/19286.html>

1. Рекомендувати робочій групі, що запроваджує національні проекти, Комітету з економічних реформ провести конкурс із визначення проектів, спрямованих на посилення міжрегіональної кооперації та інтеграції, забезпечення інфраструктурної цілісності України та підтримки економічного розвитку регіонів.

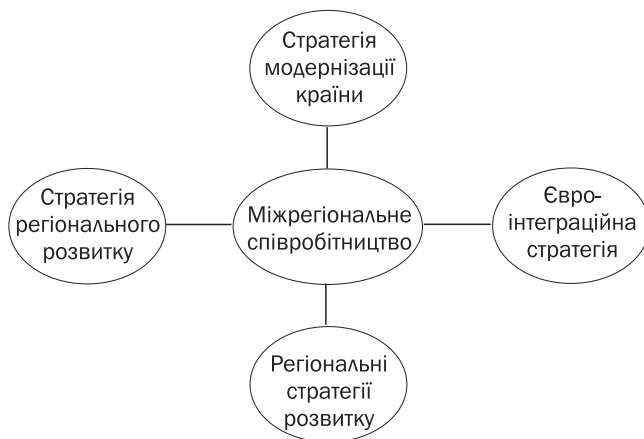
2. Започаткувати проведення щорічних форумів міжрегіонального економічного співробітництва, що мають об'єднувати суміжні інфраструктурно взаємозалежні області проектами міжгалузевого співробітництва.

3. Розробити План дій щодо стимулювання розвитку міжрегіональної співпраці та кооперації, який є частиною Державної стратегії регіонального розвитку і передбачає:

- підтримку та реалізацію проектів, що забезпечують інфраструктурну цілісність країни;
- формування міжрегіональних ринків, бірж, територіальних корпорацій;
- подолання бар'єрів, що блокують розвиток міжгалузевої та промислової кооперації;
- формування нових міжрегіональних кластерів, індустриальних парків, міжрегіональних програм розвитку;
- розвиток нормативно-правової бази міжрегіонального співробітництва у вигляді угод про міжрегіональну співпрацю, кооперацію та інтеграцію.

Між тим, оцінюючи стан міжрегіонального співробітництва на сучасному етапі розвитку України, слід зазначити, що домінування протягом тривалого періоду постачальницько-збутових економічних відносин між регіонами України зумовило формування економічних зв'язків із переважанням торгівлі як найпростішої форми економічного співробітництва. Взаємний обмін товарами та послугами між регіонами України ґрунтується на статичній спеціалізації регіонів і визначається поточними рівнями їх розвитку. Регіони з нижчими рівнями розвитку, що мають дефіцит інвестицій і надлишок робочої сили, спеціалізуються на виробництві та вивезенні трудомісткої продукції. Розвинені регіони, що отримують значний обсяг інвестицій і мають значний обсяг капіталу (в т. ч. інноваційного, науково-технічного), спеціалізуються на вивезенні капіталомісткої продукції.

Задля набуття міжрегіональним співробітництвом повноцінної функціональності має відбутися перехід від торговельної до проектної моделі взаємовідносин регіонів. Ідеться про підготовку та реалізацію на міжрегіональному рівні проектів і програм, що за-



**Рис. 1. Стратегічний вимір міжрегіонального співробітництва в Україні**

безпечують спільну участь в освоєнні (використанні) ресурсних потенціалів регіонів та досягнення на цій основі синергетичного ефекту<sup>3</sup>.

Міжрегіональне співробітництво посідає основне інтегруюче місце у системі нової регіональної політики, поєднуючи між собою її основні складники (рис. 1). Так, у межах співробітництва регіонів відбувається конвертація завдань модернізації країни в конкретні модернізаційні завдання розвитку регіонів, передбачені відповідними регіональними стратегіями – формується визначеність місця та ролі регіону в загальнонаціональній стратегії модернізації. Водночас модернізаційного виміру набуває стратегія регіонального розвитку, орієнтована на вирівнювання та консолідацію соціально-економічного простору країни – формуються обґрунтовані засади уникнення «зрівнялівки», модифікується позиціонування регіону в міжрегіональному поділі праці. Зрештою, через інструменти міжнародної міжрегіональної співпраці практичного виміру набуває євроінтеграційна стратегія України, створюється можливість реалізації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних пріоритетів стратегії держави.

---

<sup>3</sup>**Синергія** – ефект взаємодії, при якому якості цілого є більш значущими та різноманітними, ніж звичайна арифметична сума якостей елементів цілого, іншими словами – народження нової якості внаслідок кооперації складників. – Авт.

**Фактично у процесі розвитку міжрегіонального співробітництва вирішується триєдине завдання загальнонаціонального рівня:**

- забезпечення реінтеграції та консолідації країни як основи сприятливого клімату для довгострокового розвитку;
- забезпечення інфраструктурної цілісності країни як середовища вільних потоків людей, ресурсів та інформації;
- капіталізація, мобілізація та оптимізація використання ресурсів регіонів як головне джерело соціально-економічного розвитку країни.

**Міжрегіональне співробітництво має розглядатися як потужна організаційна інновація, що суттєво підвищує ефективність регіональної політики країни за рахунок:**

- розвитку суб'єктності регіонів, посилення їхньої здатності продукувати власні ініціативи та проекти розвитку, створювати відповідну інфраструктуру розвитку – за таких умов роль держави полягає вже не в генеруванні, а у спрямуванні розвитку, що вимагає значно менших фінансових та управлінських ресурсів;

- можливостей формування національних проектів макрорегіонального (міжобласного) рівня – це дозволяє досягти належної значущості національних проектів та відповідно мультиплікативного ефекту залучених проектом коштів;

- можливостей забезпечення комплексності розвитку територій, у тому числі депресивних регіонів, за рахунок більшої деталізації процесів співпраці, що стає можливою завдяки розробленню напрямів співпраці на локальному рівні;

- надання практичного виміру євроінтеграційній стратегії України – у спосіб встановлення прямих зв'язків між зацікавленими партнерами та налагодження інтеррегіонального співробітництва з регіонами ЄС;

- спрямування державної підтримки регіонального розвитку на консолідовані проектні завдання, що дозволяє уникнути розпорошення, мінімізувати нецільове використання коштів, досягти кумулятивного ефекту від такої підтримки.

**До найперспективніших напрямів міжрегіонального співробітництва насамперед мають відноситися ті, що водночас:**

- потребують координації дій органів влади та самоврядування декількох регіонів;

- вимагають значного обсягу коштів, які не в змозі надати один регіон;

- вирішують проблеми, що є спільними для декількох регіонів;

- дають змогу капіталізувати ресурс (природний, людський, геостратегічний, науково-технологічний тощо), потужність якого суттєво перевищує можливості освоєння окремим регіоном.



Отже, до пріоритетних напрямів міжрегіонального співробітництва в Україні слід віднести:

- освоєння природних (у т. ч. природно-кліматичних) ресурсів;
- генерацію та транспортування енергії;
- розбудову шляхів сполучення державного та міжнародного значення;
- формування інфраструктури специфічних ринків (насамперед ринку аграрної продукції);
- розв'язання екологічних і соціальних проблем;
- створення спільного туристичного продукту;
- науково-технічне співробітництво та трансфер технологій;
- формування спільної інноваційної інфраструктури тощо.

На сьогодні в Україні найактивніше розвивається міжрегіональне співробітництво в аграрній сфері, а також сферах туризму, будівництва, консультативних послуг. Натомість повільними темпами розвивається міжрегіональне співробітництво у сферах високих технологій, промислової кооперації та імпортозаміщення, медицини, освоєння альтернативної енергетики (зокрема при розробленні та освоєнні відновлюваних джерел енергії).

Позитивним прикладом міжрегіонального співробітництва може бути досвід *Донецької області*. Областю укладено угоди про співпрацю з вісьмома регіонами України: АР Крим, Дніпропетровською, Івано-Франківською, Кіровоградською, Львівською, Тернопільською, Херсонською областями та містом Києвом.

У вересні 2011 р. *Львівська й Одеська обласні ради* підписали Угоду про міжрегіональне співробітництво, метою якої є посилення економічних і соціально-культурних зв'язків. Вона передбачає співпрацю у сфері торговельно-економічного співробітництва, у галузях культури, фізичної культури, спорту і туризму, соціального захисту населення, справ сім'ї та молоді, освіти, охорони здоров'я, сільськогосподарського виробництва, планування території та містобудування, транспортного сполучення, житлово-комунального господарства, участі в діяльності єврорегіонів.

До порядку денного роботи *Ради міністрів АР Крим та обласної ради Дніпропетровської області* внесено питання про підписання угод щодо посилення міжрегіонального співробітництва у напрямку зміцнення туристичних, економічних і промислових зв'язків, проведенні тренінгів та семінарів, реалізації спільних оздоровчих і туристичних проєктів.

На субрегіональному рівні – районів і міст – ведеться робота щодо укладання договорів та угод щодо співпраці, щоправда, поки що в межах одного регіону.

Угоди про міжрегіональне співробітництво в торгово-економічній, науково-технічній і гуманітарній сферах у 2011 р. укладено між районами *АР Крим: Чорноморським і Первомайським, Джанкойським і Роздольненським, Симферопольським і Кіровським, містами Саки та Судак<sup>4</sup>, містами Джанкой, Армянськ, Красноперекоськ* у торгово-економічній, науково-технічній і гуманітарній сферах.

Між тим розвиток міжрегіонального співробітництва в Україні гальмується низкою перешкод.

**Серед системних проблем, що заважають поширенню позитивного досвіду міжрегіонального співробітництва, слід виокремити такі:**

- значна експортна орієнтованість економіки регіонів: 14 регіонів із 27 реалізували за кордон понад третину загального обсягу реалізованої промислової продукції, у тому числі: індустриальні Донецька (55,6 %), Дніпропетровська (40,5 %), Запорізька (39,4 %), Луганська (36,9 %) області;

- низька інтенсивність господарських зв'язків у межах країни (частка міжрегіонального обороту у ВВП країни протягом останніх років не перевищує 25 %), слабка економічна зацікавленість підприємств у формуванні зв'язків із контрагентами всередині країни;

- локалізація центрів економічного зростання у промислових містах, фінансових центрах, транспортно-транзитних центрах, збереження монофункціонального виробництва в багатьох населених пунктах (малих містах тощо);

- обмеженість внутрішнього споживчого попиту внаслідок падіння платоспроможності населення, зниження потенціалу місткості внутрішніх регіональних ринків;

- незначна питома вага внутрішнього попиту на продукцію інноваційного характеру, передусім на ринку засобів виробництва;

- слабкість міжрегіональної інвестиційно-виробничої співпраці, зумовлена недосконалою галузевою структурою економіки України;

- несприятливий інвестиційний клімат у більшості регіонів, нерациональне використання інструментів стимулювання інвестиційних потоків, високі трансакційні витрати, складність координування інвестиційних потоків;

- недостатнє інформаційне висвітлення можливостей регіону (в т. ч. потенціалу регіональних підприємств) у загальнонаціональному інформаційному просторі;

---

<sup>4</sup>[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kianews.com.ua/node/36900>; [http://www.minek-crimea.gov.ua/news\\_content.php?cid=2146](http://www.minek-crimea.gov.ua/news_content.php?cid=2146); <http://www.ark.gov.ua/komitet-ekonomicheskix-reform/reformy-v-avtonomii/>

- відсутність у середньострокових стратегіях регіонального розвитку позицій щодо міжрегіонального співробітництва: лише у стратегіях Кіровоградської, Миколаївської та Полтавської областей міжрегіональне співробітництво визначене одним із пріоритетів розвитку, причому у стратегіях Кіровоградської та Миколаївської йдеться лише про міжрегіональне міжнародне співробітництво;

- недосконалість нормативно-правової бази міжрегіонального співробітництва, відсутність його належного інституційного забезпечення;

- загальна інституційна невизначеність у сфері розроблення та реалізації регіональної політики України.

**Отже, налагодження ефективного міжрегіонального співробітництва на практиці потребує:**

- сприяння на рівні державної влади та органів місцевого самоврядування створенню та розвитку інтеграційних форм просторової організації та саморозвитку міжрегіональних економічних систем (міжрегіональних кластерів, макрорегіонів, фінансово-промислових груп тощо);

- формування на міжрегіональному рівні складників інфраструктури ринків: оптових ринків, логістичних центрів, центрів первинної переробки та зберігання сільгосппродукції тощо;

- укладання угод про міжрегіональне співробітництво між обласними радами й адміністраціями регіонів – про соціально-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво в галузях, що становлять для регіонів спільний інтерес;

- укладання угод про міжрегіональне співробітництво, кооперацію та інтеграцію між радами регіонального рівня, налагодження співпраці органів влади й органів місцевого самоврядування із підприємницькими структурами регіонів у різних галузях і сферах економічного, соціального та культурного життя регіонів;

- формування державних програм розвитку окремих макрорегіонів (Полісся, Карпати, Дніпровсько-Таврійський, Азово-Чорноморський тощо);

- підтримки зв'язків регіональних влад із торгово-промисловими палатами й організаціями, що займаються інвестиційною діяльністю, з метою залучення інвесторів у область;

- створення дієвих інституцій регулювання та координації між-регіонального співробітництва на рівнях і державного управління (з уточненням функцій Мінрегіонбуду), і громадянської самоорганізації (у т. ч. з наданням функцій громадської експертизи проєктів міжрегіональної співпраці);

- проведення форумів міжрегіонального співробітництва з організацією багаторівневого діалогу центральної, місцевої влад, бізнесу, місцевого самоврядування, недержавних організацій;

- інформаційного представлення та супроводу інвестиційних можливостей і потреб суб'єктів господарювання у регіонах, стимулювання інвестиційних потоків, здійснення інформаційної підтримки процесів інвестування та проектів міжрегіонального співробітництва;

- активізації міжвузівських контактів, налагодження тісної взаємодії на рівні «ВНЗ – бізнес-структури – наукові установи» щодо реалізації спільних наукових проектів (та проектів НДДКР) із подальшим втіленням їх результатів у практику господарювання;

- налагодження внутрішніх соціокультурних контактів та обмінів, формування загальнонаціональних гуманітарних програм, що реалізуються силами декількох регіонів України, розвитку обміну в галузі культури, освіти, охорони здоров'я, туризму та рекреації; підтримки діяльності земляцтв, створення представництв регіонів у інших регіонах тощо.

Такі заходи є реальними кроками до зміцнення партнерських відносин між регіонами, започаткування нових спільних міжрегіональних проектів, що створять міцне підґрунтя для налагодження довгострокового регіонального та міжрегіонального співробітництва.

Значного імпульсу міжрегіональному співробітництву надасть **інформаційно-методична підтримка** цього процесу, а саме:

- проведення тренінгів і семінарів щодо пошуку внутрішніх ринків збуту й контрагентів; тематичних роз'яснювальних заходів, присвячених збереженню та зміцненню позицій виробників на внутрішніх ринках та освоєнню нових ринків збуту; налагодженню взаємовигідної співпраці з іншими регіонами;

- здійснення брендингу (ребрендингу) регіонів, навчання представників регіональної влади засобам відбору, маркетингу та просування макрорегіональних ініціатив і проектів;

- обмін досвідом і позитивною практикою щодо міжрегіонального співробітництва, співробітницькими ініціативами у сферах технологічного розвитку, підприємництва, коригування інформаційного середовища, туризму, культури, охорони довкілля, кооперування між депресивними та розвиненими регіонами;

- презентація регіонів у заходах міжрегіонального характеру, проведення форумів, конференцій, виставкових заходів на території регіонів;

- розроблення та систематичний випуск інформаційної, рекламної та презентаційної продукції для розповсюдження серед вітчизняних бізнесових кіл за допомогою різних засобів комунікації.

**Розширення міжрегіональної взаємодії в економічній, торговельній, науково-технічній, культурних сферах здатне привести до якісних зрушень у соціально-економічній сфері розвитку і регіонів, і країни в цілому.** Йдеться про:

- підвищення конкурентоспроможності продукції регіону, формування стійких позицій на ринках інших регіонів;
- розширення ринків збуту продукції;
- зменшення навантаження на державний бюджет з боку вирішення питань внутрішнього розвитку регіонів;
- відновлення інфраструктури малих населених пунктів;
- сприяння місцевому розвитку, розвитку місцевих громад малих населених пунктів регіону, самоорганізації та соціальної активізації громад, розроблення та запровадження громадських ініціатив сталого соціального, екологічного й економічного розвитку територіальних громад;
- інтенсифікацію співпраці економічних суб'єктів з органами влади та самоврядування;
- реалізацію великомасштабних національних проектів і збільшення інвестицій в економіку, забезпечення раціональнішого й ефективнішого використання господарських ресурсів;
- сприяння запровадженню наукових розроблень у виробництво;
- інтенсифікацію міжрегіональних інвестиційно-виробничих зв'язків регіонів-партнерів, скорочення розриву економічних показників між ними;
- збільшення обсягів міжрегіонального товарообороту;
- підвищення рівня зайнятості та створення нових робочих місць;
- поліпшення ситуації у сфері житлово-комунального господарства, об'єктів соціальної інфраструктури та житла;
- посилення економічної консолідації країни;
- формування мезоінтеграційних економічних об'єднань – економічних районів.

## **2. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ**

Серед інноваційних механізмів економічного зростання та налагодження міжрегіональної співпраці важливу роль відіграє формування кластерів (і регіональних, і міжрегіональних), що дозволить створювати новий клас виробничих систем, розвивати високотехнологічні й наукоємні виробництва, використовувати переваги спеціалізації компаній, створюючи значний синергетичний ефект в економіці України.

**Створення та розвиток кластерів визнано одним із найважливіших напрямів у стратегіях розвитку багатьох регіонів**, де вже розпочато реалізацію кластерних ініціатив спільними зусиллями облдержадміністрацій, бізнесу, міжнародних і неурядових організацій.

Більшість українських кластерів (їх за різними оцінками близько 50) перебуває на стадії становлення. Найпопулярнішими для їх створення є туристичний сектор, харчова, машинобудівна галузі промисловості, тоді як наукоємні галузі (електроніка, альтернативна енергетика, нанотехнології, інформаційні технології та фармацевтика) представлені недостатньо (пріоритет європейських країн у розвитку саме таких кластерів пояснюється створенням ними максимальної доданої вартості за мінімальних транзакційних витрат) (табл. 1).

Піонером кластеризації в Україні є *Хмельницька область*, де понад 10 років функціонують будівельний і швейний кластери, а у 2002 р. було започатковано перший в Україні туристичний кластер «Оберіг», оформлений у вигляді громадської організації, до якої увійшло понад 50 представників сільських господарств, фермерів, рибалок і майстрів народних промислів.

Лідером кластеризації у сфері високих технологій є *Харківська область*, що пояснюється її високим науково-технологічним потенціалом ще з часів СРСР.

У *Запорізькій області* успішно діє машинобудівельний кластер ТОВ «АгроБУМ», що об'єднує понад 20 підприємств і розвиває співробітництво на принципах субконтрактів. Кластери розвиваються в *Миколаївській* (суднобудівний, електроніки, морський), *Херсонській* (транспортно-логістичний), *Одеській* (металосервісний, машинобудівельний, транспортно-логістичний) та інших обл.

Таблиця 1

**Регіонально-галузевий розподіл кластерів в Україні**

Вид економічної діяльності	Регіон
Туристично-рекреаційна	м. Севастополь, АР Крим, Хмельницький, Одеський, Черкаський, Львівський
Харчова промисловість	АР Крим, Полтавський, Запорізький, Хмельницький, Одеський, Донецький, Вінницький, Харківський
Машинобудування	Одеський, Миколаївський, Запорізький, Донецький, Харківський, Закарпатський
Сільське господарство	Донецький, Дніпропетровський, Сумський, Вінницький, Харківський, Чернівецький
Транспортно-логістична	Одеський, Херсонський, Черкаський, Харківський
Деревооброблення	Рівненський, Львівський, Закарпатський
Легка промисловість	Хмельницький, Луганський, Івано-Франківський
Рибальство та рибне господарство	АР Крим, Одеський, Херсонський
Будівництво	Хмельницький, Дніпропетровський
Альтернативна енергетика	м. Севастополь, Львівський
Металургія	Донецький, Луганський
Електроніка	Миколаївський
Нанотехнології	Донецький
Інформаційні технології	Львівський, Харківський
Фармацевтика	Харківський

Стратегією економічного і соціального розвитку АРК на 2011–2020 рр. передбачається формування протягом 3–5 років конкурентоспроможних кластерів у санаторно-курортній і туристичній галузях, сільському господарстві та харчовій промисловості регіону, у машинобудівній та суднобудівній галузях, енергетиці. Крім того, окрему увагу у Стратегії приділено формуванню міжрегіональних

кластерів, здатних стати основою посткризового зростання. Станом на 2011 р. в АР Крим розроблена програма розвитку аграрного сектору автономії до 2013 року, в якій застосовано кластерні технології<sup>5</sup>.

**Водночас на сьогодні в Україні кількість міжрегіональних і кластерних об'єднань є незначною.** Це пояснюється тим, що більшість українських кластерів перебуває на початкових стадіях розвитку. Єдиним прикладом міжрегіонального промислового кластерного об'єднання є індустріальний кластер Донбасу, що об'єднує підприємства Донецької та Луганської областей, а також Ростовської області РФ, створюючи базу паливно-енергетичного комплексу України. Донбас включає підприємства вугільної, металургійної, машинобудівельної, хімічної та енергетичної промисловості, а також має добре розвинене сільське господарство та переробну промисловість.

**Перспективним напрямом для України є створення транскордонних кластерів.** Зважаючи на те, що 19 із 27 регіонів є прикордонними, Україна має значні можливості співпраці з іноземними компаніями в межах транскордонних кластерів. Прикладом є українсько-румунський «Перший аграрний кластер», створений у 2009 р. у *Чернівецькій обл.* На стадії становлення перебуває українсько-російський високотехнологічний кластер на базі технопарку «Технополіс» у *м. Харкові*. У межах Програми транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна на 2007–2013 рр. формується українсько-польський туристично-рекреаційний кластер. У 2007 р. утворено українсько-білоруський будівельний кластер за участю Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури, Белгородського державного технологічного університету ім. В. Г. Шухова, Белгородського обласного фонду підтримки малого підприємництва та ВАТ «Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва». Подальшому розвитку транскордонних кластерів в Україні перешкоджають недостатня увага органів державної влади до проблем транскордонного співробітництва та відсутність законодавчої бази для функціонування транскордонних кластерів.

В Україні загалом склалися передумови для розвитку кластерів у високотехнологічних напрямках на основі наявних технопарків та індустріальних парків – біотехнологій, систем спеціального та подвійного призначення на базі наукового парку «Київська полі-

---

<sup>5</sup>[Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.minek-crimea.gov.ua/news\\_content.php?cid=2042](http://www.minek-crimea.gov.ua/news_content.php?cid=2042)



техніка»; ядерних технологій на базі технополісу «П'ятихатки» у м. Харкові; електронної промисловості на базі індустріального парку у с. Розівка (Закарпаття), машинобудування на базі індустріального парку «Соломоново» (Закарпаття) тощо.

Реалізація кластерних ініціатив можлива лише за умови активізації державної політики у сфері кластеризації та створення сприятливого макроекономічного, інформаційного та правового середовища. Необхідно побудувати надійну інформаційну платформу для розвитку кластерів, ретельно аналізувати та коригувати кластерну політику на кожній стадії кластерного процесу, об'єднувати зусилля держави, приватного сектору та громадських організацій.

#### **Формуванню та розвитку кластерів в Україні сприятимуть:**

- забезпечення нормативно-правової та законодавчої підтримки конкурентоспроможності та розвитку кластерів, у т. ч. у спосіб законодавчого унормування поняття «кластер»;

- включення програм підтримки кластерів до регіональних програм соціально-економічного та інноваційного розвитку;

- активізація зв'язків «влада – бізнес – наука» завдяки запровадженню ефективних механізмів державно-приватного партнерства;

- забезпечення інформаційної підтримки кластерів, популяризація кластерного підходу у спосіб проведення інформаційних кампаній, створення інтернет-ресурсів, забезпечення участі українських кластерів у європейських інформаційних мережах;

- створення спеціального державного органу, відповідального за розроблення та реалізацію кластерної політики на державному рівні, який у співробітництві з неурядовими організаціями та іноземними експертами має розробити програму розвитку кластерів, що міститиме, зокрема, і критерії оцінки для відбору пілотних проєктів, умови їх підтримки державою, основні етапи реалізації та критерії оцінки ефективності за кількісними та якісними показниками, у т. ч. за фінансовими результатами діяльності, рівнем інноваційної активності учасників, створенням ними доданої вартості тощо;

- розроблення заходів з фінансового стимулювання кластерних ініціатив та існуючих кластерів: запровадження системи податкових пільг і податкових канікул для кластерів у перші роки функціонування, надання іноземним інвесторам пільгових умов діяльності при їх участі у кластерах, що виробляють високотехнологічну й інноваційну продукцію тощо.

### **3. ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В НАЛАГОДЖЕННІ ТА СТИМУЛЮВАННІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

Міністерство економічного розвитку і торгівлі разом з Міністерством фінансів України, іншими центральними органами виконавчої влади станом на жовтень 2011 р. опрацьовують законопроект щодо створення Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР) завдяки внесенню відповідних доповнень до Бюджетного кодексу України.

Водночас за пропозицією Міністерства економічного розвитку і торгівлі у проекті Державного бюджету на 2012 рік передбачено створення Державного фонду регіонального розвитку як бюджетного фонду. ДФРР має забезпечити концентрацію бюджетних коштів для вирішення пріоритетних завдань розвитку регіонів, дотримуючись принципів прозорості у процесі реалізації регіональних і міжрегіональних інвестиційних проектів.

Діяльність ДФРР має орієнтуватися на реалізацію базових положень Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року, затвердженої Кабінетом Міністрів України постановою № 1001 від 21 липня 2006 р., а саме:

- підтримку інвестиційної привабливості регіонів, розвиток на їх території інноваційних процесів і підприємницької активності;
- підтримку розвитку виробничої та соціальної інфраструктури;
- сприяння посиленню міжрегіональних зв'язків (насамперед в економічній сфері);
- підвищення ефективності використання людського потенціалу регіону тощо.

**Інноваційний потенціал ДФРР слід повністю використати для цільової фінансової підтримки проектів, що ґрунтуються на застосуванні переваг міжрегіонального співробітництва.** Адже саме за рахунок ефективного розвитку міжрегіонального співробітництва Україна зможе забезпечити підтримку стійкого регіонального (у т. ч. локального, місцевого) економічного розвитку, підтримку високого рівня зайнятості у спосіб мобілізації наявних на місцевому рівні ендогенних можливостей регіонів (а саме матеріальних, фінансових, людських ресурсів). Досягнення позитивного синергетичного ефекту від активізації міжрегіонального економічного співробітництва потребує розроблення на місцевому рівні цільових

операційних програм, націлених на модернізацію та практичне запровадження позитивних структурних зрушень.

**Враховуючи критерій посилення міжрегіонального співробітництва, метою діяльності ДФРР має бути визначено такі пріоритети цільової фінансової підтримки регіонального розвитку:**

- структурно-інноваційні зрушення, розвиток НДДКР, інноваційної діяльності та підприємництва (насамперед з метою імпорто-заміщення, у сфері енергоощадження, використання альтернативних джерел енергії, зниження енергоємності виробництва тощо);
- створення та функціонування інфраструктурних проєктів, що підтримують комунікації, сприяють трансферу технологій, забезпечують комунікативні зв'язки між органами державної влади, малим і середнім бізнесом, дослідницькими інституціями та центрами НДДКР, громадськістю та іншими інститутами під час вирішення нагальних соціально-економічних проблем регіонального розвитку;
- підтримку кластерних ініціатив (у тому числі на основі співпраці бізнесових кіл; використанні переваг державно-приватного партнерства тощо);
- створення й розвиток відкритого та прозорого інформаційного середовища, у тому числі:
  - інформаційного поля місцевого значення;
  - підтримку інформації щодо служб і заявок, включно з розвитком інфраструктури електронного спілкування;
  - удосконалення системи охорони та доступу до інформації;
  - розвиток он-лайнних громадських служб;
  - допомогу суб'єктам малого та середнього бізнесу щодо пошуку партнерів у сфері міжрегіонального співробітництва;
- підтримку місцевих ініціатив (пов'язаних із координацією діяльності всіх суб'єктів господарювання, що діють на регіональному рівні) та зорієнтованих на створення нових робочих місць;
- підтримку проєктів, пов'язаних із дотриманням екологічних стандартів і безпекою екологічного розвитку на регіональному рівні;
- фінансування заходів, пов'язаних із попередженням настання природних і технологічних ризиків (та їх негативних наслідків);
- фінансування проєктів, пов'язаних із розвитком туризму (у т. ч. зеленого туризму), підтримку створення на регіональному рівні туристично-рекреаційних кластерів;
- інвестування в об'єкти культури, включаючи захист, стимулювання та збереження національної культурної спадщини, підтримку розвитку інфраструктурного забезпечення функціонування об'єктів культури;

- інвестування у транспорт, транспортні мережі та транспортну інфраструктуру (включаючи підтримку розвитку транс'європейських транспортних та інфраструктурних мереж);

- інвестування в енергетику (у т. ч. з огляду на поліпшення безпеки постачання, спільних вигід унаслідок збереження навколишнього середовища, поліпшення ефективності енергетичної галузі та розвитку альтернативних джерел енергії; приєднання до транс'європейських енергетичних мереж);

- інвестування в освіту, включаючи професійно-технічну, що сприяє підвищенню привабливості та якості життя;

- інвестування у сферу медичного обслуговування та охорону здоров'я, у розвиток соціальної інфраструктури, що сприятиме регіональному та місцевому розвитку, а також зростанню якості життя людини незалежно від місця її проживання.

Діяльність ДФРР, зорієнтована на підтримку міжрегіонального співробітництва (у т. ч. територіальної виробничої кооперації) та регіональної конкурентоспроможності, дозволить стабілізувати процеси соціально-економічного зростання на рівні регіонів як основу мінімізації диспропорцій регіонального розвитку. Завдяки цьому, серед позитивних наслідків діяльності ДФРР на середньо- та довгострокову перспективу очікується: зростання обсягів продуктивних інвестицій, націлених на створення нових і гарантування збереження вже наявних робочих місць (зокрема через фінансування розвитку малого та середнього бізнесу, підтримку самозайнятості населення); поліпшення стану об'єктів інфраструктури на регіональному рівні; зняття інституційних бар'єрів щодо розвитку й ефективного використання ендегенного економічного потенціалу регіонів, активізації місцевої ініціативи та підприємництва (зокрема йдеться про підтримку місцевих ініціатив щодо благоустрою території, заохочення до кооперації між регіонами, містами та іншими суб'єктами регіонального розвитку з метою вирішення спільних виробничих, соціальних, екологічних, культурних проблем розвитку територій тощо); надання технічної допомоги, спрямованої на підтримку регіонального та місцевого розвитку (зокрема йдеться про налагодження комунікативних зв'язків, консультацій та обміну досвідом між регіонами, містами та іншими суб'єктами регіонального розвитку тощо).

#### **4. АГЕНЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У СИСТЕМІ ПІДТРИМКИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

Агенції регіонального розвитку (АРР) добре зарекомендували себе як інститути, діяльність яких спрямована на пошук механізму оптимального поєднання державних, регіональних і місцевих ініціатив з інтересами приватного сектору в межах окремої території на основі узгодження пріоритетів загальнонаціонального та регіонального розвитку, децентралізації та залучення громадськості до вирішення нагальних проблем регіонального розвитку.

У країнах ЄС мережі агенцій і фондів регіонального розвитку ефективно співпрацюють з місцевою і центральною владою як фокусні центри стратегічного планування та супроводу проектів розвитку територій. Вони забезпечують ефективну міжсекторну співпрацю на рівні «влада – бізнес – громадськість» і створюють якісно нове інституційне середовище, сприятливе для вирішення нагальних соціально-економічних, культурних, екологічних та інших проблем територій.

Європейський досвід свідчить, що налагоджена діяльність АРР сприяє досягненню синергії та мультиплікативного ефекту, адже дозволяє цілісно врахувати потреби та можливості територій, розділених кордонами внутрішнього адміністративно-територіального устрою держави.

Зосередження компетенції щодо регіонального розвитку у сфері діяльності агенцій регіонального розвитку має певні переваги порівняно з монопольним збереженням подібних функцій у межах повноважень регіональних органів влади: дозволяє уникнути розпорошення наявних на місцевому рівні ресурсів; позбутися політизації процесу розвитку регіонів (покласти край використанню регіонального розвитку як інструменту досягнення електоральних цілей), знизити залежність рішень, що приймаються на місцевому рівні, від впливу суб'єктивізму та зміни політичної кон'юнктури. Такі переваги дозволяють АРР сформувати об'єктивне стратегічне бачення розвитку регіону на довгострокову перспективу.

Значна увага, що приділяється АРР у Європі, приклади їх успішної діяльності, а також необхідність пошуку способів підвищення ефективності регіональних економік та усунення причин регіональних диспропорцій зумовили інституціоналізацію агентств регіонального розвитку і в Україні.

**Створення умов та сприяння якнайповнішому використанню внутрішнього потенціалу певної території можливе за умови відповідності АРР певним загальним критеріям:**

- АРР має сприйматися органами державної влади та місцевого самоврядування й іншими політичними структурами як інституційний механізм регіонального розвитку;
- діяльність АРР має координуватися державними структурами, проте зберігати автономію при прийнятті рішень, зокрема спиратися на власне бачення способів, механізмів та інструментів реалізації стратегії регіонального розвитку;
- у розпорядженні АРР мають бути відповідні ресурси (в т. ч. і фінансові) для реалізації узгоджених із місцевою владою проектів регіонального розвитку.

Концепція державної регіональної політики України від 25 травня 2001 р. вважає формування мережі агенцій регіонального розвитку необхідним елементом розбудови його інфраструктури. З цією метою в 2001 р. було створено Асоціацію агенцій регіонального розвитку України, що на червень 2004 р. об'єднувала 38 таких агенцій з усієї України.

## **5. МІЖНАРОДНЕ МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ)**

Розширення ЄС традиційно супроводжується нарощуванням міжнародного регіонального співробітництва, що є одним із головних чинників економічного розвитку нових країн-членів ЄС. Україна має намір до середини грудня 2011 р. підготувати й подати основні документи щодо набуття асоційованого членства та запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкриє нові можливості перед регіонами України щодо залучення додаткових ресурсів, економічного зростання, збалансованого соціально-економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності.

На сьогодні співпраця українських регіонів з ЄС залишається фрагментарною та позбавленою системності. У межах програм Європейського інструменту сусідства і партнерства (ЄІСП), починаючи з 2007 р., спостерігається активізація співробітництва окремих областей України з регіонами країн ЄС і країн-сусідів (Івано-Франківська, Тернопільська та Рівненська обл.; прикордонні з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Республікою Білорусь українські території).

Державна політика України щодо регулювання міжнародної співпраці регіонів переважно зосереджена на прикордонному та транскордонному співробітництві. Внаслідок цього регіони українського Причорномор'я майже не залучені до міжнародної економічної міжрегіональної співпраці. Винятком можна вважати Одеську область як учасника єврорегіону «Нижній Дунай» та Автономну Республіку Крим, що завдяки своїм туристично-рекреаційним та інноваційним можливостям є потенційно успішним партнером для регіонів різних держав, у тому числі тих, з якими Україна не межує.

У липні 2011 р. було розглянуто проект угоди між Автономною Республікою Крим і провінцією Хайнань (КНР) на 2012–2014 роки, що відображає зацікавлення Китаю у співпраці з Кримом у будівництві, туристичній сфері, науці, освіті та охороні здоров'я. У середині листопада 2011 р. заплановано візит уряду Криму до КНР, у межах якого відбудуться два інвестиційні форуми, презентації економічних можливостей автономії, а також відвідини провінції Хайнань і Гонконгу.

З метою поліпшення інноваційності в окремих галузях у вересні 2011 р. відбулася зустріч міністра економічного розвитку і торгів-

лі Криму з керівниками структурного підрозділу найбільшої у світі консультативно-аудиторської мережі *PricewaterhouseCoopers* – компанії *Investek*. Вона працює у партнерстві з китайськими компаніями, що володіють великим капіталом і цікавляться розвитком інфраструктури Криму.

Нині фахівці *Investek* цікавляться розвитком Ялтинського морського торгового порту та Міжнародного аеропорту «Сімферополь» на основі державно-приватного партнерства.

АРК має налагоджене співробітництво майже з усіма суб'єктами Російської Федерації. Поряд із Москвою, що є одним із найактивніших іноземних інвесторів у Криму, автономія співпрацює з іншими російськими регіонами.

Починаючи з червня 2004 року, Крим має партнерські відносини з Республікою Бурятія РФ. Автономія зацікавлена поставками у сибірські регіони фруктів, консервованої продукції, вин елітних сортів, а також до оздоровчо-курортної сфери, туризму та лісопродукції. У перспективі можливе створення туристичного холдингу між узбережжям Криму та Байкальською територією. На початку вересня 2011 р. відбулося спільне засідання робочих груп із підготовки пропозицій щодо розвитку співробітництва між Кримом і Курзькою областю (Росія). Регіони мають значні перспективи у розвитку співробітництва у санаторно-курортній сфері, сільському господарстві, молодіжній політиці та освіті.

У межах Днів Криму в Ризі у вересні 2011 р. відбулося перше засідання робочої групи Міністерства курортів АРК і Ризької Думи, що була створена з метою формування стійкого двостороннього туристичного потоку між Кримом і Латвією. Під час засідання було підписано протокол про співпрацю, де визначено основні пріоритети співпраці у сфері туризму, культури, а також деяких економічних блоків.

10 червня 2011 р. у Бахчисараї було відкрито туристичний інформаційний центр, створений за підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки. Проект передбачає позначення кримських туристичних маршрутів за європейськими стандартами та реалізується місцевим Агентством регіонального розвитку.

Співробітництво між Кримом і Бургаською областю (Болгарія), розпочате з відповідної угоди 2006 р. у сфері туристичної діяльності, доповнилося у 2010 р. торговельно-економічною співпрацею, співробітництвом у транспортній галузі (зокрема щодо розвитку морських портів Криму), сферах культури, археології, архітектури та містобудування.



**Розширення ЄС (насамперед вступ у 2007 р. Болгарії та Румунії) активізувало діяльність об'єднання у Чорноморському регіоні та створило підґрунтя для поглиблення співробітництва причорноморських регіонів України з європейськими країнами.**

**Для Причорноморського регіону реалізація моделі міжнародного міжрегіонального співробітництва передбачає:**

- поглиблення співробітництва між АР Крим, Одеською, Миколаївською, Херсонською областями відповідно до спеціалізації регіональних господарств, що створює підґрунтя для структурної інтеграції з регіонами ЄС;
- використання можливостей реалізації спільних проектів;
- активне залучення до співпраці Донецької, Дніпропетровської та Запорізької областей;
- реалізацію міжнародних науково-технічних проектів, спрямованих на модернізацію виробництва, запровадження інновацій, що має стати основою структурної інтеграції України з ЄС;
- створення регіональних програм міжнародного співробітництва, що визначатимуть конкурентні переваги, пріоритетні галузі, можливості й ресурси їх розвитку з орієнтацією на посилення конкурентоспроможності кожного регіону.

**Серед ініціатив, що створюють умови для поглиблення співпраці південних регіонів України, в т. ч. АР Крим, з країнами ЄС, варто виділити діяльність єврорегіону «Чорне море» (з 2008 р.) та програму прикордонного співробітництва «Басейн Чорного моря» (індикативний бюджет програми на 2007–2013 рр. становить 17,306 млн євро).**

Головною проблемою в питаннях міжнародного співробітництва вітчизняних регіонів залишається недосконалий механізм фінансування спільних проектів, що реалізуються за підтримки програм ЄС. В Україні на період 2011–2015 рр. на цілі зовнішнього міжрегіонального співробітництва передбачено державне фінансування 10 проектів із загальним обсягом фінансової підтримки у 48,3 млн грн<sup>6</sup>. Варто також зазначити, що всі 10 проектів не вважаються інноваційними і жоден з них не реалізується на території АР Крим.

Повноваження єврорегіонів на українській території є обмеженими порівняно з тими, що діють у межах Євросоюзу, тому ак-

---

<sup>6</sup>Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 роки. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 1.12.2010 р. № 1819 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1088-2010-%EF>

тивність вітчизняних регіонів є недостатньою. Крім того, низький рівень ефективності функціонування єврорегіонів в Україні пояснюється нерозвиненим інституційним базисом, збереженням екстенсивного типу економічного зростання, сировинно-орієнтованої галузевої структури економіки. Це призводить до низки негативних наслідків:

- посилення технологічної та імпоротної залежності виробничих комплексів регіонів;
- втрати зарубіжних ринків через зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- слабкої участі українських регіонів у міжнародних міжрегіональних проєктах.

\*\*\*

В умовах глобалізації та загострення конкурентної боротьби за ресурси розвитку Україна має активно використовувати інноваційний потенціал міжнародного міжрегіонального співробітництва, у тому числі на основі реалізації спільних міжнародних науково-технічних проєктів, спрямованих на модернізацію виробництва; запровадження інновацій як основи структурної модернізації національної економіки та прискорення інтеграції нашої країни в ЄС; активної участі регіонів України в міжнародних регіональних програмах, що визначатимуть конкурентні переваги, пріоритетні галузі, можливості й ресурси їх розвитку з орієнтацією на посилення конкурентоспроможності кожного регіону та процвітання України у XXI ст.

## **ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
1. РОЛЬ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В АКТИВІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ .....	4
2. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ .....	14
3. ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В НАЛАГОДЖЕННІ ТА СТИМУЛЮВАННІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА .....	18
4. АГЕНЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У СИСТЕМІ ПІДТРИМКИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА .....	21
5. МІЖНАРОДНЕ МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ).....	23

*Наукове видання*

**Міжрегіональне співробітництво  
у системі нової регіональної  
політики України**

Літературні редактори: *М. Л. Рубанець, І. В. Куницина*  
Коректор: *І. В. Куницина*  
Верстка: *Н. І. Палій*

Відповідальний за випуск: *В. М. Сизонтов*

Оригінал-макет підготовлено  
в Національному інституті стратегічних досліджень:  
01030, Київ-30, Пирогова, 7-а

Підп. до друку 20.10.2011. Формат 60x84/16. Папір офс. № 1. Різограф.  
Гарн. «PetersburgС». Обл.-вид. арк 1,94. Наклад 200 пр. Зам. \_\_\_\_

Віддруковано ПП «Вид-во «ФЕНІКС»  
03680, м. Київ, вул. Шутова, 13 Б  
Тел./факс 501–93–01

*ДЛЯ НОТАТОК*

*ДЛЯ НОТАТОК*

*ДЛЯ НОТАТОК*